

Думи за един роман¹

Иван Добчев

„Като казваме, че Бог е светлина, дори не подозираме колко навътре в квантовата физика сме стъпили.” Този роман-лабиринт ни кара да нагазим в Елисейските полета на световната есен. Светлината, която се просмуква от неговите страници, е залезна, меланхолна. Скенерът, насочен към черепната кутия на разказвача, регистрира само мрак. Пещера. Черна дупка, в която е пропаднал целият ни живот.

Голямото познание води до голяма печал.

Има време да записваш живота си в бележници, да събираш останки от битието си, да затваряш свои и чужди истории в кашони и идва време да ги отвориш, да ги разровиш, да препрочетеш живота си като книга, като в регистър, но някакъв неофициален, апокрифен регистър. Аз чета този роман като апокрифно, неканонично свидетелство за нашия български живот или както го оплакваше в своя „Ноев ковчег” Радичков: „О, мой бедни животце! О, мащехо моя!”

Големите писатели всъщност цял живот пишат един роман. Сега си спомням за „Естествен роман” и „Други истории” като чернови на този последен опус, а вероятно след време и „Физика на тъгата” ще бъде препрочитан като предисловие към следващата книга, нищо чудно тя да е в стихове...

„В началото на всичко, заявява Г. Господинов, стои едно захвърлено в мазето дете.” И този образ става метафора за цялата котловинност на нашия опърпан животец, през нея може да бъде прочетена националната ни клаустрофобичност, ние всички сме като захвърлени в мазето на Европа. Забележително е как неотменно се стряска лиричният герой на този роман от високите тавани на европейските хотели. Целият интериор на „Физика на тъгата” е натрапливо забутан в мазета, бомбоубежища, лабиринти и оттам неочакваните, контрапунктни излитания в някой залез, хълм над града, катедрала. Изпълзялото от мазето дете има склонност да се припознава в Минотавъра, цялото му детско повтаря митичната парадигма на изоставения от майката, затворения, обречения на самота Бикочовек. Ефектът от това е в удивлението, с което шестгодишният бъдещ писател наблюдава протяжния залез над Тракийската низина, седнал на един топъл камък – кравите се завръщат от паша и теленцата им мучат в този миг на облекчение (Мама се завръща) и обвинение едновременно (Защо ме беше изоставила, мамо?). И онази особена светлина в дъното на залеза, стаята с високи тавани и полилей, момичето в гръб, което се е облакътило на пианото и сякаш никога няма да се обърне...

И този ангеличен дефект – способността да влизаш в живеенето на Другия, бил той невръстния ти изоставен дядо, неговата майка или влюбената в него унгарка, която се опитва да промени хода на войната, за да удържи подхвърления ѝ от съдбата мъж. Тази „патологична емпатия или обесивен емпатично-соматичен синдром”, както ще го впише в епикризата приятелят доктор е сигурният белег, че си в романа на роден писател. Способността да живееш през Другия, да

¹ Думи за един роман. Иван Добчев. “Литературен вестник”, бр. 1/2012.

усещаш през неговите сетива, да се вселяваш в телата на другите, да бъдеш тях. Ние, в Сфумато, го наричаме „архетипна памет”, опит отпреди опита.

„Да съчувстваш на всичко, да си едновременно поглъщащият охлюви и погълнатият охлюв, изяденото и онова, което го изяжда... Как да забрави онези кратки години, в които го можеше.

Понякога докато пише, се усеща като гол охлюв, който пълзи в неизвестна посока (а посоката е известна – там, където отива всичко) и оставя след себе си следа от думи. Едва ли някога ще се върне по нея, но пътем, без дори да го иска, тя може да се окаже лечебна за нечия язва. Рядко за собствената му.”

Мисля, че едно съзнателно култивиране на този „емпатично- соматичен синдром” може да бъде в основата на възпитанието на бъдещите актьори. Да видиш виждането – очи в очи, да кажеш казаното – думи в думите, това е висша техника за постигане на образа, за сливането с него. Вече препоръчах на моите студенти този роман и се надявам Георги Господинов да проведе с тях, наживо, един кратък курс по емпатия.